

Strategia rozwoju

Prowadzący:

dr Jarosław Hermaszewski

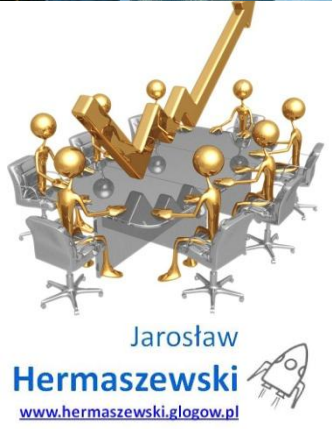

Istota rozwoju lokalnego i regionalnego

Wykład 1.

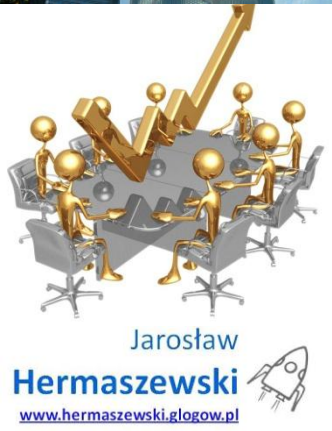
Pojęcie regionu

- **Geografia** - względnie jednorodna wewnętrznie część powierzchni geograficznej, różniąca się od terenów przyległych pewnymi cechami środowiska geograficzno-przyrodniczego (teren, gleby, klimat itp.)
- **Politologia** - istotnymi cechami regionu są: charakter dominującej na danym obszarze opcji politycznej, stopień popularności określonych doktryn politycznych, autonomia w ramach państwa feudalnego, społeczna akceptacja podziału
- **Socjologia** - ważne kryterium delimitacji regionu stanowią takie cechy jak: tożsamość regionalna ludności, integracja miejscowej społeczności, poczucie odrębności w stosunku do innych obszarów, emocjonalne związki za tz. „małą ojczyzną”

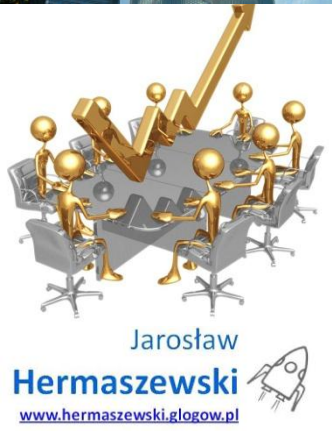
Regiony statystyczne „NUTS”

- NUTS 1 - duże regiony (np. kraje związkowe RFN), grupy regionów lub mniejsze państwa. W EU - 88 jednostek
- NUTS 2 - mniejsze państwa (np. Cypr, Dania, Estonia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Słowenia). Każde z pozostałych 17 państwa dzieli się na określoną liczbę NUTS 2: od 2 w Irlandii do 41 w RFN.

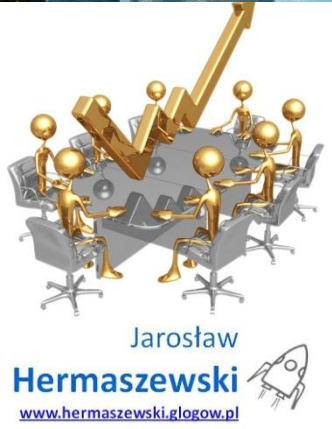
Funkcje teorii regionów

1. **Badawcza** - opracowanie metodologicznych i metodycznych podstaw badań i studiów ekonomiczno-regionalnych
2. **Poznawcza** - współdział w percepcji otaczającej nas rzeczywistości
3. **Aplikacyjna** - formułowanie przesłanek i wniosków dla polityki regionalnej

Samorząd terytorialny

- Średniowiecze - samorząd miejski
- Różnice interesów pomiędzy władzą państwową i samorządem miejskim
- Mieszczanie gromadziło kapitał w swoich rękach - wpływ na życie polityczne państwa (okres pokojów)
- Ograniczanie autonomii miast i korzystanie z ich zasobów (okres wojen)

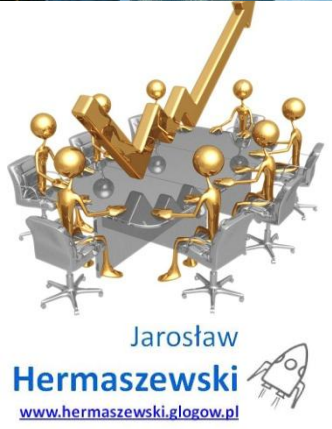
Rozwój samorządów

- Według analityków najlepiej rozwinął się w Europie Zachodniej
- Nowoczesne państwa, silnie zurbanizowane, o dobrze rozwiniętej strukturze społeczno-gospodarczej
- Coraz więcej spraw do rozwiązania w skali regionalnej, krajowej
- Ingerencja państwa w rozwiązania prawno-ustrojowe samorządów

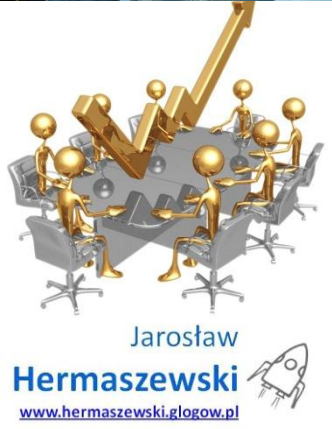
Rozwój samorządności polskiej

- Uprawnienia miast zakładanych na prawie magdebumskim
- Ustawa o miastach uchwalona w przeddzień Konstytucji 3 maja 1791 r.
- Okres utraty niepodległości, okres międzywojenny - stagnacja
- Po II wojnie światowej - samorząd stał się częścią aparatu państwa

Reaktywacja samorządu

- Wybory komunalne 27 maja 1990 r.
- Jednoszczeblowy system samorządu terytorialnego
- Gmina - podstawowa jednostka samorządu terytorialnego:
 - Gmina wiejska, gmina miejsko-wiejska, gmina miejska
- Osobowość prawna, mienie komunalne

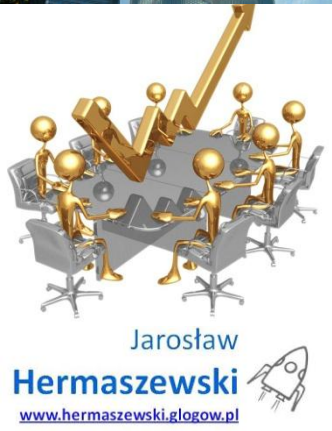
Modele ustrojowe gmin

- Jest to układ oraz natężenie najważniejszych cech gminy, stanowiących o zakresie i stopniu jej samorządności
- Europejska Karta Samorządu Lokalnego:
 1. Społeczność lokalna jest podstawą ustroju demokratycznego
 2. Obywatele mają prawo do uczestnictwa w kierowaniu sprawami publicznymi

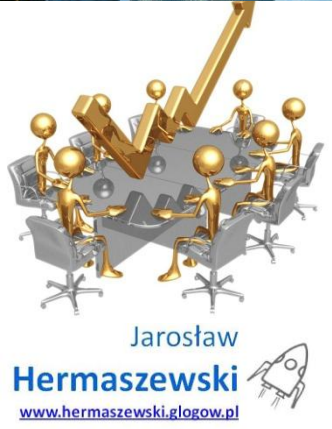
Cechy samorządu demokratycznego

1. Społeczność lokalna w sposób bezpośredni zarządza sprawami publicznymi, pozostając w bezpośredniej bliskości z obywatelami
2. Wspólny wysiłek krajów europejskich (...) przyczynia się budowy Europy w oparciu o zasady demokracji i decentralizacji władzy
3. Społeczności lokalne posiadają demokratycznie ukonstytuowane organy decyzyjne korzystające z autonomii oraz środków niezbędnych do realizacji wyznaczonych zadań

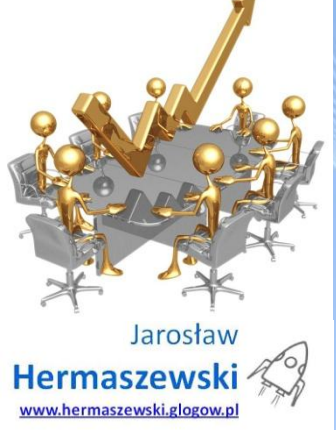
Zakres kompetencji władz gminnych

- Kierowanie i zarządzanie sprawami publicznymi na własną odpowiedzialność i w interesie mieszkańców
- Zakres kompetencji stanowi zbiór spraw publicznych, które w drodze ustawowej zostały powierzone gminie,
- Realizacja zadań odbywa się poprzez przedstawicieli wspólnoty samorządowej

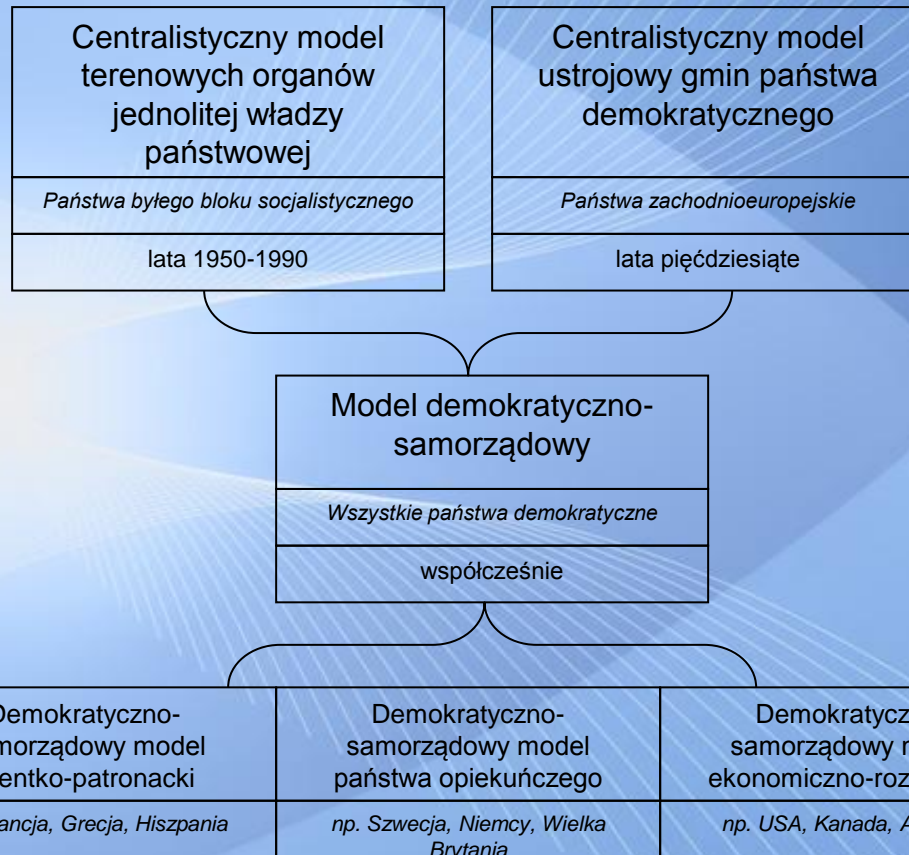

Modele ustrojowe gmin

- Model socjalistyczny (funkcjonujący w ramach jednolitej władzy państwowej)
- Centralistyczny model ustrojowy gminy państwa demokratycznego
- Modele demokratyczno-samorządowe:
 - Model kliencko-patronacki
 - Model państwa opiekuńczego
 - Model ekonomiczno-rozwojowy

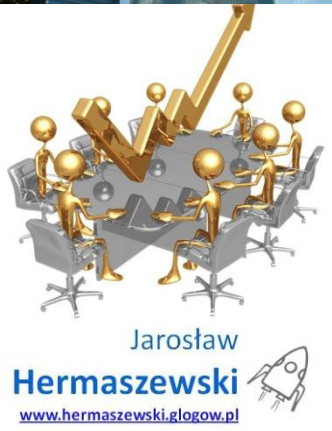
Układ czasowo-przestrzenny modeli ustrojowych gmin (według A.Sztando)

Źródło: Własne opracowanie graficzne na podstawie A.Sztando: Oddziaływanie samorządu lokalnego na rozwój lokalny w świetle ewolucji modeli ustrojowych gmin. „Samorząd Terytorialny” 1998, nr 11

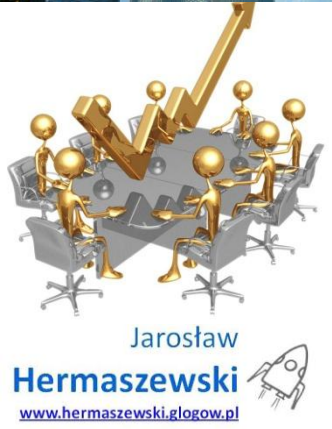
Model socjalistyczny

- Charakterystyczny dla krajów bloku socjalistycznego lata 1950 - 1990
- Myśl przewodnia ustroju „partia kieruje, rząd rządzi”
- Władza państwowa - organem wykonawczym w rękach partii
- Samorządowa władza zastąpiona przez państwowe organa (rady narodowe)
- Brak własności komunalnej

Forma kliencko-partonacka

- Władza samorządowa realizując swoje zadania nie dąży do akceptacji i zaangażowania społecznego
- Brak aktywności społecznej przy opracowywaniu długofalowych strategii rozwoju
- Forma ta dominuje we Francji, Grecji, Hiszpanii, Turcji i we Włoszech

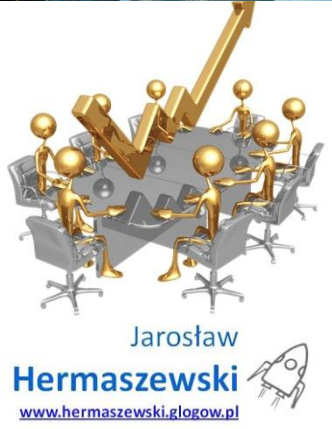
Zadani gminy włoskiej

- wspomaganie małych i średnich firm,
- promocję lokalnych zasobów i możliwości rozwoju oraz wspierania lokalnej aktywności gospodarczej, organizowanie nowych form działalności gospodarczej,
- tworzenie firm partnerskich i kooperacyjnych,
- opracowywanie programów rozwoju lokalnego,
- przygotowanie zawodowe do nowych dziedzin zatrudnienia,
- rozwój usług socjalnych,
- stosowanie zachęt materialnych dla rolnictwa i transportu w celu podejmowania potrzebnej działalności,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- fachowe wspieranie nowych lokalnych firm, zwłaszcza organizacyjne i materialne,
- kredytowanie i początkowe finansowanie przez samorząd terytorialny podejmowanej działalności gospodarczej,
- promocja gminy itp.

Model państwa opiekuńczego

- Realizacja kompleksowa zagadnień związanych z rozwojem lokalnym
- Priorytetem jest rozwój usług publicznych
- Maksymalizacja idei tz. „konsumpcji zbiorowej”
- Rozwój sfery konsumpcyjnej jest realizowany kosztem innych sfer rozwoju
- Państwa skandynawskie, Anglia, Niemcy

Zadania gminy brytyjskiej

- tworzenie lokalnych agencji przedsiębiorczości,
- stymulację rozwoju lokalnego i tworzenie systemu udogodnień dla nowo powstających firm,
- tworzenie stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju lokalnego,
- tworzenie lokalnych centrów informacji,
- transfer technologii umożliwiających aktywizację istniejącej siły roboczej,
- finansowanie programów rozwoju przedsiębiorczości,
- udostępnianie, do gospodarczego wykorzystania, zasobów będących we władaniu gminy (w tym ziemi, budynków, stref przemysłowych, obszarów do regeneracji i rewitalizacji itp.),
- tworzenie joint ventures z placówkami naukowo-badawczymi, jako zaczątków parków technologicznych.

Wariant ekonomiczno-rozwojowy

- Stymulowanie rozwoju ponad konsumpcją zbiorową
- Rozwój lokalny ma zapewnić podwyższoną konsumpcję zbiorową oraz jakość świadczonych usług publicznych
- Cztery czynniki stymulujące rozwój:
 - Zatrudnienie, zapewnienie bazy rozwojowej, lokalizacja i zasoby wiedzy
- Stany Zjednoczone, Kanada, Australia

Zadania gmin australijskich

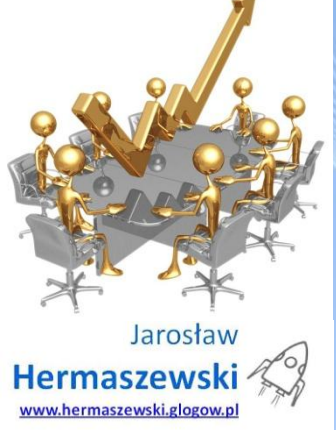
- tworzenie przedsiębiorstw gminnych,
- promocję gminy oraz udzielanie różnego rodzaju ulg i subsydiów w celu przyciągnięcia inwestorów, głównie przemysłowych oraz firm handlowych,
- wspieranie rozwoju i zastosowania nowych technologii oraz import takich technologii, z przeznaczeniem ich do wykorzystania w gospodarce lokalnej,
- rozwijanie i wspomaganie działalności firm wykorzystujących różne kategorie lokalnych zasobów rozwoju.

Powiat - zakres kompetencji

- Wykonuje zadania publiczne o wymiarze lokalnym, uzupełniając zadania gminy
- Kompetencje powiatu mają charakter taksatywny
- Powiaty przejęły zadania urzędów rejonowych i organów rządowej administracji specjalnej
- Wykonywanie zadań ma służyć poprawie organizacji zarządzania dziedzinami sektora publicznego

Powiat - założenia powstania

- Kryterium akceptacji społeczności lokalnych
- Kryterium historyczno-kulturowe
- Kryterium gospodarcze
- Kryterium potencjału instytucjonalnego użyteczności publicznej
- Kryterium geograficzne

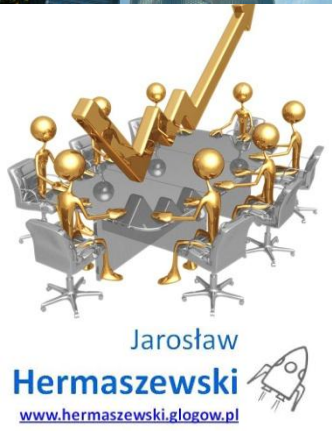
Powiat - zasadność powstania

- Uwzględnienie potrzeb i preferencji mieszkańców ponadgminnej jednostki ST
- Uwzględnienie terytorialnego ponadgminnego zróżnicowania potrzeb na dobra publiczne
- Uwzględnienie związku między lokalnym zakresem, rozmiarami i strukturą usług publicznych a kosztami ich realizacji

Powiat - organy

- Organem stanowiącym i kontrolnym jest rada powiatu
- Organem wykonawczym jest zarząd powiatu
- W skład zarządu wchodzi starosta oraz członkowie zarządu (od 3 do 5) w tym wicestarosta
- W miastach na prawach powiatu funkcje organów powiatu sprawują rada miasta i zarząd miasta

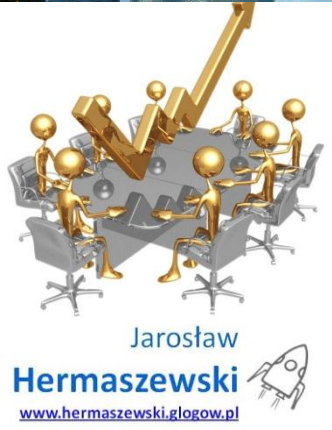

Rada powiatu - zakres kompetencji

- Uchwalanie budżetu powiatu, rozpatrywanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia bądź nie absolutorium zarządowi powiatu
- Określanie zasad zaciągania długu publicznego
- Podejmowanie uchwał w sprawie przychodów i wydatków funduszy celowych
- Rada kontroluje działalność zarządu powiatu i powiatowych jednostek organizacyjnych

Województwo - zakres zadań

- Wykonywanie zadań publicznych o charakterze wojewódzkim (regionalnym)
- Określenie strategii rozwoju województwa
- Prowadzenie polityki wewnątrzregionalnej w oparciu o potencjał endogenicznego rozwoju
- Pozyskiwanie i łączenie środków finansowych - publicznych i prywatnych - w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej, utrzymania i rozbudowy infrastruktury regionalnej

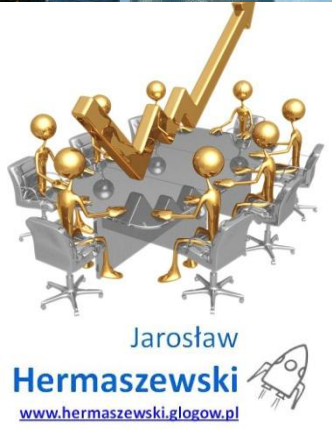
Województwo - uwarunkowania

- Zwarta przestrzeń funkcjonalno-gospodarcza
- Podmioty decyzyjne o przejrzystości zdefiniowanych kompetencjach
- Integralne pojmowanie rozwoju
- Dostatecznie działająca komunikacja między grupami w obrębie regionu
- Obecność i twórcza aktywność politycznych osobistości przywódczych

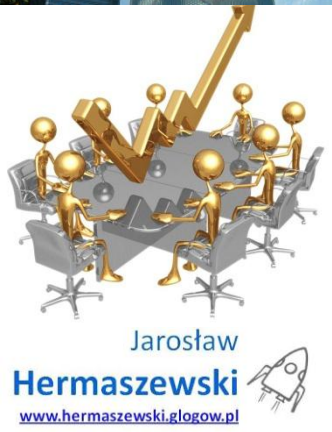
Województwo - cel działania

- Prowadzenie polityki rozwoju przełamując bariery strukturalne i działowo-branżowe tkwiące z gospodarce regionu
- Prowadzenie polityki wewnątrzregionalnej przyczyniającej się do tworzenia nowych szans zatrudnienia i mobilizowania ducha przedsiębiorczości w regionie

Cele polityki wewnątrzregionalnej

- Współpraca między przedsiębiorstwami i organami samorządu województwa
- Oddziaływanie na przedsiębiorstwa (dotacje celowe)
- Wspieranie możliwości kooperacyjno-innowacyjnych przedsiębiorstw
- Poszerzanie efektów wynikających z synergii stosowanych instrumentów

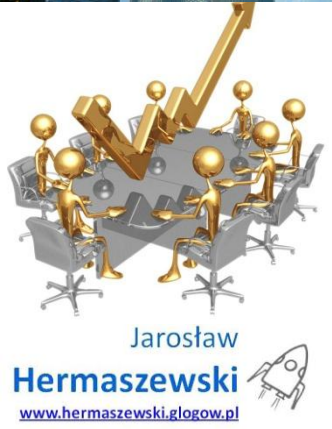
Założenia wyodrębnienia województwa

- Kryterium funkcjonalne
- Kryterium konsensusu społecznego
- Dostosowanie do standardów europejskich
- Kryterium kulturowo-historyczne
- Kryterium interesu państwowego

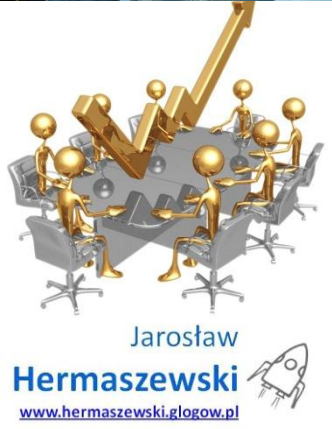
Województwo - organy

- Organami województwa jest sejmik województwa i zarząd województwa
- Organy samorządu województwa nie stanowią wobec powiatu i gminy organów nadzoru i kontroli ani nie są organami wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym
- W ramach organów administracji rządowej w województwie są wojewoda i organy administracji niezespalonej

Sejmik województwa - kompetencje

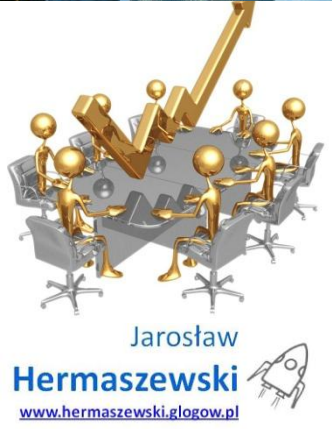
- Uchwalanie strategii rozwoju województwa
- Podejmowanie wiążących decyzji o wyborze celów i programów rozwoju województwa
- Podejmowanie decyzji o alokacji środków finansowych na realizację postawionych celów
- Ponadto wszystkie kompetencje są podobne jak w samorządzie gminnym i powiatowym

Organy administracji rządowej

Wojewoda:

- Sprawuje władzę administracji ogólnej,
- Jest przedstawicielem Rady Ministrów,
- Jest zwierzchnikiem zespolonej administracji rządowej,
- Jest reprezentantem Skarbu Państwa,
- Jest organem nadzoru nad jednostkami ST i organem wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym

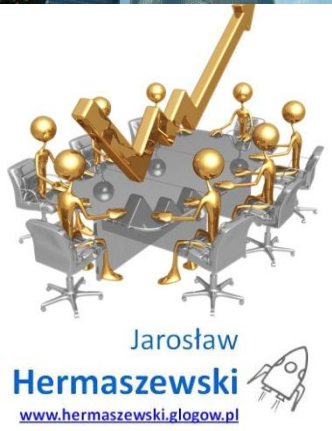
Organy administracji niezespalonej

- Ich ustanowienie następuje wyłącznie na podstawie ustaw
- Organy administracji niezespalonej są podporządkowane właściwym ministrom
- Wykaz istniejących organów określa załącznik do Ustawy o administracji rządowej (są to m.in. dowódcy okręgów wojskowych, dyrektorzy izb skarbowych, dyrektorzy okręgowych urzędów górniczych)

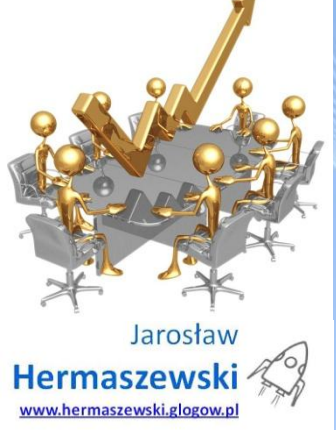
Definicje rozwoju

- Rozwój, według słownika współczesnego języka polskiego, oznacza „proces zmian prowadzących do ulepszania czegoś, zwiększenia czegoś, osiągnięcia poziomu wyższego pod jakimś względem; postęp”.
- Rozwój gminy można by określić jako proces zmian strukturalnych, prowadzących do ulepszenia infrastruktury technicznej i społecznej, zwiększenie zamożności społeczności lokalnej oraz osiągnięcie wyższej wartości majątku gminnego.

Definicje rozwoju

- Rozwój lokalny jest procesem dynamicznym, prowadzącym do zmian ilościowych i jakościowych w sferze: społecznej, gospodarczej, w infrastrukturze technicznej czy zagospodarowaniu przestrzennym, zgodnie z potrzebami i preferencjami mieszkańców gminy.

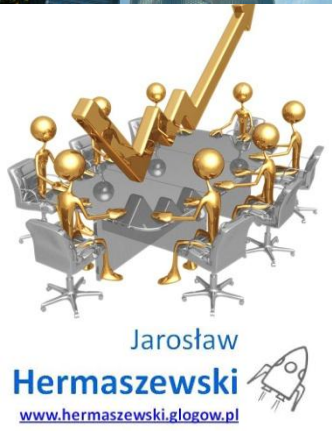
Definicje rozwoju

- Rozwój lokalny jest to proces świadomie inicjowany i kreowany przez władze lokalne, przedsiębiorców, lobby ekologiczne, stowarzyszenia społeczne i kulturalne oraz mieszkańców, zmierzający do kreatywnego, efektywnego i racjonalnego wykorzystywania miejscowych zasobów niematerialnych i materialnych.

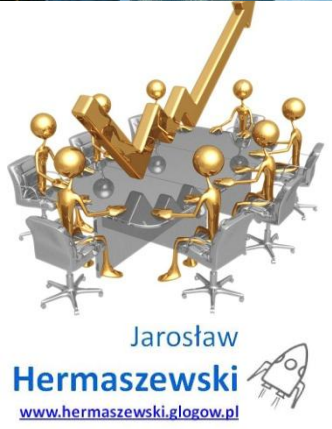
Definicje rozwoju

- Rozwój lokalny jest to proces społeczny, wymagający akceptacji ze strony grup społecznych danego terytorium oraz ich aktywnej postawy.
- Rozwój lokalny to, w podstawowym zakresie, kreowanie nowych wartości (nowe działalności, nowe firmy, inwestycje, nowe miejsca pracy, nowe dobra, usługi zaspokajające popyt wewnętrzny i zewnętrzny).

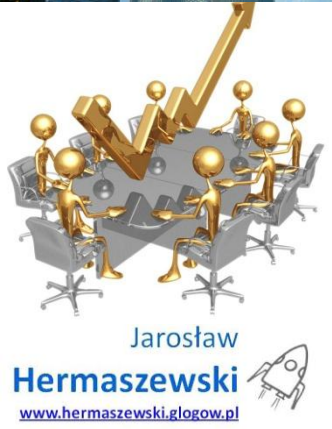
Definicje rozwoju

- Rozwój lokalny to prowadzenie działań na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego danej jednostki terytorialnej (miasta i gminy) z wykorzystaniem jej zasobów, uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz ich udziałem w podejmowanych działaniach

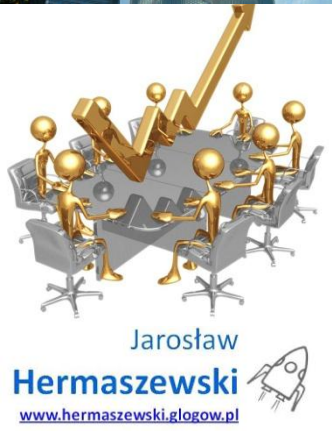
Definicje rozwoju

- O rozwoju lokalnym mówimy wtedy, gdy zharmonizowane i systematyczne działanie społeczności lokalnej, władz lokalnych oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w gminie zmierza do kreowania nowych i poprawy istniejących walorów użytkowych gminy, tworzenia oraz zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego

Definicje rozwoju

- Rozwój gminy jest procesem zmian w układzie lokalnym, które zwiększają sumę szans indywidualnego rozwoju poszczególnych mieszkańców. Definicja ta podkreśla zmiany w gminie, które wpływają na rozwój jednostkowy mieszkańców. Zmiany ilościowo-wartościowe układów lokalnych, które nie zmierzają do rozwoju jednostek, nie są elementami sprawczymi rozwoju gminy.

Podsumowanie definicji

- Często podkreślanym elementem w definicji rozwoju jest słowo proces; oznaczać to może, że według autorów poszczególnych definicji - o rozwoju mówi się w kategoriach pewnych działań prowadzących do zmian,
- Podmiotowość definicji rozwoju lokalnego (gminnego) sprowadza się do jednostki terytorialnej najniższego szczebla administracji państwowej - czyli gminy jako wspólnoty mieszkańców danego terenu; w imieniu gminy występują władze gminy,
- Zmiany, które są siłą sprawczą rozwoju, powinny prowadzić do polepszenia istniejących walorów użytkowych gminy lub powinny tworzyć nowe jej wartości,
- Mówiąc o rozwoju lokalnym - zakłada się, że działania podejmowane na jego rzecz powinny być dokonywane za aprobatą i przy współudziale lokalnej społeczności.

Cechy rozwoju

- rozwój lokalny jest przykładem autonomicznego modelu rozwoju, tzn. rozwoju opierającego się na wewnętrznym potencjale tkwiącym w danej jednostce,
- rozwój lokalny jest procesem zależnym od stopnia uświadomienia przez społeczność lokalną swojej sytuacji w różnych jej aspektach, a także możliwości w zakresie formułowania i rozwiązywania lokalnych problemów rozwoju,
- istotną cechą rozwoju lokalnego jest elastyczność, przejawiająca się w zdolności adaptacji lokalnych podmiotów do zmieniających się zarówno egzogenicznych, jak i endogenicznych warunków rozwoju,
- trwałość procesów rozwoju na szczeblu gminy jest pochodną zdolności podmiotów lokalnych, do tworzenia swego rodzaju przestrzeni negocjacji, stymulujących powstawanie różnorodnych lokalnych instytucji oraz organizacji społeczności lokalnych.,
- rozwój lokalny jest przykładem nowej logiki w polityce rozwoju gospodarczego, polegającej bardziej na mobilizowaniu środowiska lokalnego, niż na polityce wspierającej poszczególne rodzaje działalności lub wybrane podmioty gospodarcze.

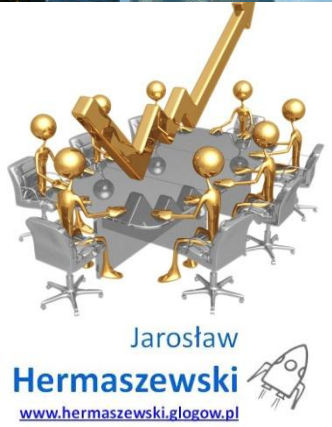
Cele rozwoju

- zapewnienie ludziom miejsc pracy i dochodów pozwalających na niezbędnym w odczuciu społecznym poziom życia,
- zapewnienie warunków bytu materialnego, a w tym: wyżywienie, mieszkanie, przebywanie w środowisku nie szkodzącym zdrowiu,
- zapewnienie warunków rozwoju duchowego, a w tym: możliwości wypoczynku, kształcenia, dostępu do informacji, obcowania z kulturą i rozrywką, podróży i kontaktów z szeroko rozumianym otoczeniem,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i perspektyw na przyszłość, a w tym: poczucia stabilizacji (zabezpieczenia dorobku życia) i szans rozwoju dla następnych pokoleń,
- zachowanie naturalnego środowiska dla przyszłych pokoleń, w tym: prowadzenia racjonalnej gospodarki zasobami, zmierzającej do odnowy poszczególnych elementów środowiska i efektywnego ich wykorzystania.

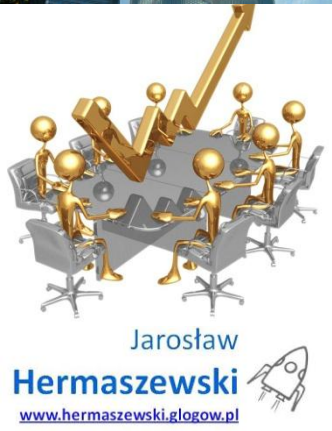

Ekorozwój

- pojęcie ekorozwoju interpretuje się jako wzrost gospodarczy zgodny z wymaganiami ochrony środowiska przyrodniczego
- pojęcie ekorozwoju może być synonimem nie tylko rozwoju trwałego i zrównoważonego, ale również - rozwoju samopodtrzymującego się, ze względu na silne skorelowanie tych cech.

Rozwój zrównoważony

- Rozwój, który charakteryzują trzy cechy: zrównoważenie, trwałość i samopodtrzymywanie się - jest najbliższy koncepcji „Sustainable Development”
- Idea rozwoju zrównoważonego polega na kierowaniu procesami rozwoju w taki sposób, aby zapewnić zaspokojenie naszych obecnych potrzeb, bez ograniczania następnym generacjom możliwości realizacji ich aspiracji.

Rozwój zrównoważony

- Zrównoważony rozwój jest procesem długotrwałym, w którym następuje równoważenie trzech systemów: ekologicznego, ekonomicznego i społecznego. W wymiarze jednostki samorządu terytorialnego (gminy), teoria rozwoju zrównoważonego jest zbieżna z celami strategicznymi rozwoju lokalnego.

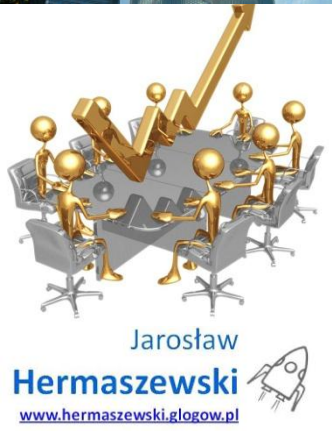
Cele strategiczne rozwoju

- zapewnienia w danych warunkach lokalnych (gminnych) oraz zewnętrznych (regionalnych i krajowych) maksymalnej aktywności gospodarczej podmiotów gospodarki lokalnej,
- zapewnienia możliwie najwyższego poziomu - w danych warunkach zewnętrznych i lokalnych - warunków bytowych oraz możliwości konsumpcyjnych społeczności lokalnej,
- użytkowania zasobów lokalnego ekosystemu (w tym również dóbr wolnych) zgodnie z zasadami ekorozwoju.

Czynniki rozwoju lokalnego

- Czynniki ekonomiczne
- Czynniki społeczne
- Czynniki techniczne i technologiczne
- Czynniki ekologiczne

Bariery rozwoju lokalnego

Czynniki zróżnicowane przestrzennie

Bariery rozwoju lokalnego

Czynniki powszechne (systemowe)

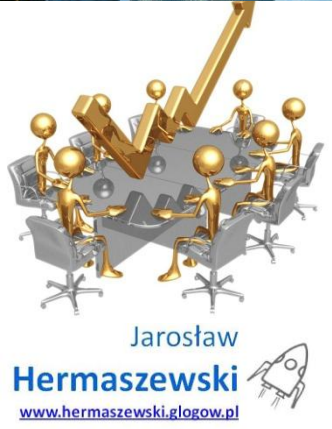
- Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna
- Niska jakość usług komunalnych
- Degradacja środowiska przyrodniczego
- Niski poziom szkolnictwa i wykształcenia
- Słabo rozwinięta infrastruktura
- Niskie potencjały podatkowe gmin

- Bariery instytucjonalne
- Bariery podziału kompetencyjnego
- Bariery systemu finansowego
- Bariery systemu budżetowego
- Bariery ustroju samorządu terytorialnego

Kryteria grupowania barier

- Charakter ograniczeń (bariery ilościowe, jakościowe, strukturalne i funkcjonalne)
- Współzależność zjawisk społeczno-ekonomicznych (bariery elementarne i złożone)
- Kryterium rodzajowe (bariery naturalne, demograficzne, ekonomiczne, społeczne, organizacyjne, instytucjonalne)
- Hierarchia układów przestrzennych (bariery lokalne, regionalne, krajowe)
- Wymiar czasowy (bariery okresowe, jednorazowe, stałe)
- Sposób powstawania i oddziaływania (bariery deterministyczne, bariery stochastyczne)

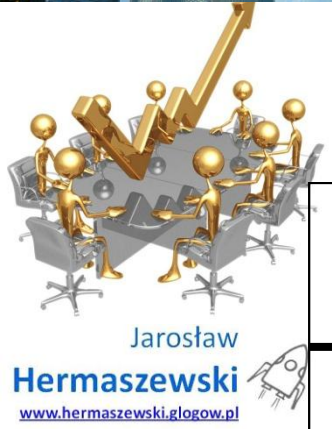
Jarosław

Hermaszewski

www.hermaszewski.glogow.pl

Ograniczenia rozwoju

Rodzaje ograniczeń	Ograniczenia wewnętrzne	Ograniczenia zewnętrzne
<p>Ograniczenia wynikające ze sfery realnej</p>	<p>Ograniczenia wynikające z charakteru istniejącej bazy ekonomicznej gminy</p> <p>X1</p>	<p>Ograniczenia wynikające z sytuacji ekonomicznej państwa i cech najbliższego otoczenia</p> <p>X2</p>
<p>Ograniczenia wynikające ze sfery regulacyjnej</p>	<p>Ograniczenia wynikające z wewnętrznych cech organów władzy lokalnej</p> <p>X3</p>	<p>Ograniczenia wynikające z regulacji prawnych w zakresie ustroju władz samorządowych oraz kompetencji</p> <p>X4</p>

Narzędzia oddziaływania na rozwój

Realizacja celów rozwoju społeczno-gospodarczego może odbywać się w dwojaki sposób:

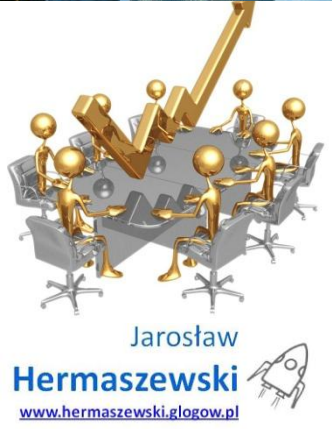
- przy użyciu narzędzi oddziaływania bezpośredniego - czyli działań własnych i bezpośrednich (przedsięwzięcia inwestycyjne samorządu), wywierających wpływ na zmianę niemal wszystkich struktur gospodarczych i społecznych układu lokalnego,
- przy użyciu narzędzi oddziaływania pośredniego - czyli działań o charakterze pośrednim inicjujących, planistycznych, wspomagających, sterujących, koordynujących i kontrolnych w całym systemie gospodarki lokalnej.

Zadania władz samorządowych

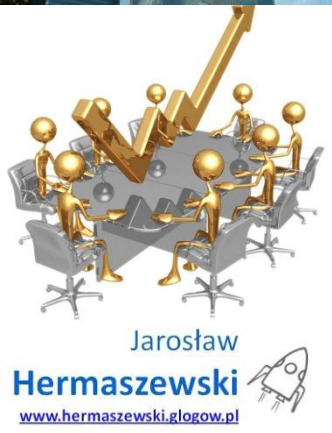
Rola władz samorządowych sprowadza się do integracji i koordynacji rozwoju lokalnego przy uwzględnieniu między innymi:

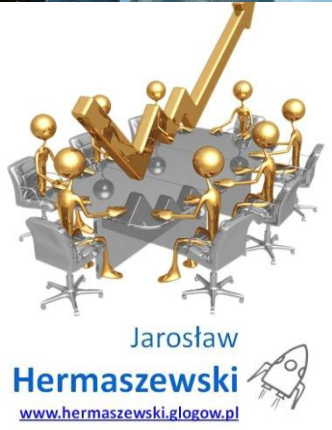
- współzależności, jakie występują w procesie rozwoju,
- indywidualności jednostek, które podejmują inicjatywy rozwoju i działania w tym kierunku,
- zaangażowania społeczności lokalnych w proces rozwoju poprzez zainteresowanie miejscowej ludności tym rozwojem (społeczność lokalna musi widzieć sens podejmowanych działań i ogólnospołeczne korzyści).

Tezy na temat rozwoju lokalnego

- Rozwój lokalny jest silnie zdeterminowany sposobem sprawowania władzy lokalnej, postaw społecznych i lokalnych tradycji samorządowych
- Sposób czy styl sprawowania władzy jest determinantą takich czynników jak:
 - wiedza i doświadczenie z zakresu teorii i praktyki rozwoju lokalnego, znajomości narzędzi i metod jego kształtowania, poglądy i zaangażowanie polityczne

Sprawowanie władzy lokalnej

- Większość form ustrojowych gmin w układach politycznych pokazuje istnienie organu nadrzędnego: rady gmin
- Rady gmin są najwyższym organem władzy w gminach, są przedstawicielem społeczności zamieszkującej dany teren
- Rada gminy sprawuje swoją władzę poprzez przewodniczącego, którym jest burmistrz

Teorie lokalnej władzy politycznej - podejmowanie decyzji (według P. Swianiewicza)

Podjęcie elitystyczne	1953 rok Floyd Hunter	W procesie podejmowania decyzji dominują biznesmeni, którzy podporządkowują sobie polityków
Teoria pluralistyczna	1961 rok Robert Dahl	Jest wiele różnych grup, które mają wpływ na podejmowanie decyzji, ale stosunkowo niewielu aktorów posiada duży, bezpośredni wpływ. Większość obywateli ma ograniczony i pośredni wpływ na decyzje.
Szkoła porównawcza	1967 rok Terry Nicholas Clark	Miasta bardzo różnią się między sobą stylem i modelem podejmowania decyzji: zależności demograficzne, zależności ekonomiczne, zależności prawno-polityczne, zależności związane z rozwojem społecznym
Teoria City Limits Paula Petersona	1981 rok Paul Peterson	Wyróżnia się trzy typy polityk miejskich: rozwojowa (wzrost bazy podatkowej; systemy transportowe i komunikacyjne) redystrybucyjna (przepływ środków od bogatszych do biedniejszych; służba zdrowia, opieka społeczna, mieszkania komunalne) alokacyjna (bezpieczeństwo i straż pożarna)
Growth machine (maszyna wzrostu)	1987 rok Logan, Molotch	Samorząd lokalny jest zainteresowany tworzeniem tzw. „koalicji wzrostu”. Służyć to ma podnoszeniu wartości użytkowych mienia komunalnego, a następnie jego zbywanie po wyższych cenach.
Regime theory	1989 rok Stone	Wyzwania rozwojowe (związane z przyciąganiem kapitału niezbędnego do rozwoju miasta) narzucają konieczność współpracy między sektorem publicznym i prywatnym. Głównym zagadnieniem nie jest kontrola i dominacja, lecz zdolność do osiągnięcia celów.

Źródło: Własne opracowanie graficzne na podstawie: P. Swianiewicz; Kto rządzi gminą. Teorie lokalnej władzy politycznej. „Samorząd Terytorialny” 2000, nr 3

Ewolucja samorządów

- Przejście od klasycznej postaci funkcjonowania samorządu lokalnego do szerszego procesu zarządzania nim (*from local government to local governance*)
- Przejście od perspektywy, w której samorząd postrzegany jest jako narzędzie wytwarzania wielu usług publicznych, do perspektywy, w której najważniejsze jest przywództwo potrzebne dla rozwoju społeczności lokalnej
- Istotna jest rezygnacja z „władzy nad” (*power over*), na rzecz władzy służącej osiągnięciu czegoś (*power to*)

Lokalni liderzy polityczni w teorii i praktyce samorządów

- Obecność lokalnego lidera będącego w stanie mobilizować społeczność lokalną - *najważniejszy czynnik wśród endogennych czynników rozwoju gminy*
- Kluczowe umiejętności współpracy, tworzenia koalicji czy mobilizowania zewnętrznych zasobów wymagają szczególnych zdolności

Przywódstwo w samorządzie lokalnym

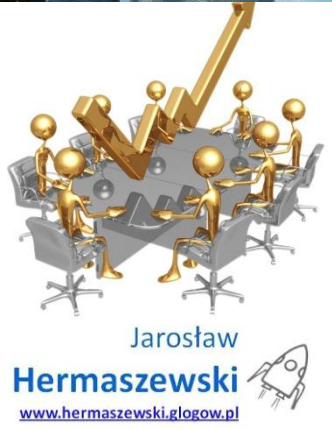
- Jest to dwustronny proces mobilizowania różnych zasobów służących osiągnięciu celów, niezależnie, ale równolegle wyznawanych zarówno przez liderów, jak i ich zwolenników
- Jest to zdolność przewyższania oporu przed podjęciem specyficznych działań i spowodowania zmiany postaw u innych
- Przywódcy to ludzie, którzy kontrolują zachowania innych w taki sposób, że umieją skierować ich na pożądane tory

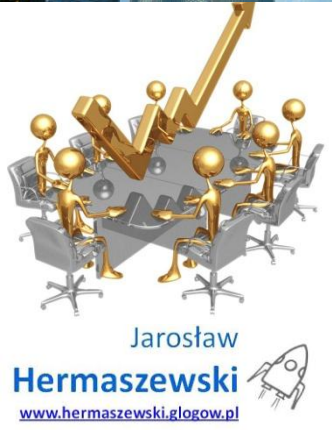
Lider miejski

Osoba posiadająca formalną pozycję i odznaczająca się następującymi cechami:

- Specyficznymi zasobami organizacyjnymi, niedostępnymi dla innych
- Wpływem politycznym, którego nie posiadają inni
- Ogólną odpowiedzialności za politykę miejską
- Funkcjami reprezentacyjnymi
- Jawnością działania i odpowiedzialności polityczną wobec mieszkańców lub ich reprezentantów

Czynniki wpływające na przywództwo lokalne

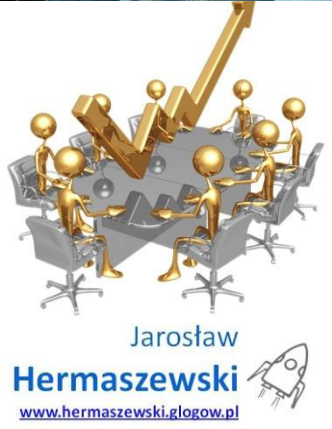

- Czynniki osobiste/psychologiczne (np. charyzma przywódcy)
- Czynniki instytucjonalne (np. prawne umocowania władztwa przywódcy, ramy organizacyjne, w jakich działa przywódca)
- Czynniki systemowe/partyjne (np. wpływy i pozycja partii politycznych)
- Czynniki związane z kulturą polityczną, która otacza lokalny system polityczny

Zewnętrzne uwarunkowania przywództwa

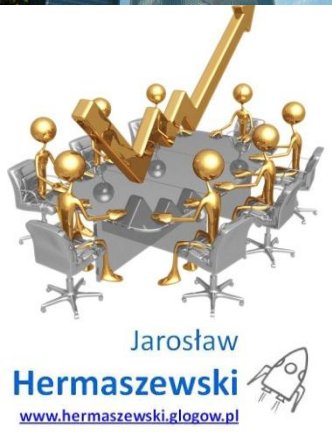
- Stosunki między władzą centralną i lokalną
- Horyzontalna struktura polityczna
- Cechy osobiste i wartości, z którymi się identyfikuje lider
- Relacje jakie lider utrzymuje z podmiotami zewnętrznymi - sektorem publicznym, prywatnym czy organizacja pozarządowymi

Typy i style przywództwa

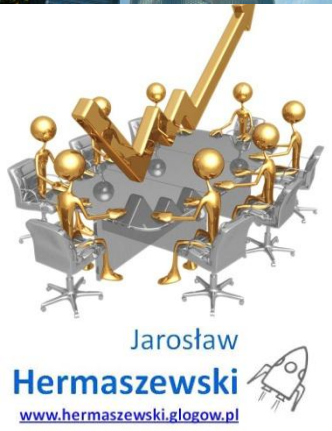

Typy przywództwa

1. Model silnego przywództwa politycznego prezydenta (*strong-mayor form*) - wiele miast amerykańskich, Francja, Hiszpania, Włoch i Grecja
2. Model komisji i lidera (*committee-leader form*) - Dania, Szwecja, Wielka Brytania
3. Model kolektywny (*collective form*) - Belgia i Holandia
4. Model „radni i menedżer” (*council-manager form*) - wiele miast amerykańskich, eksperymenty również w krajach europejskich

Podjęcia w badaniach przywództwa

- Spojrzenie przez pryzmat *przywództwa osobistego* - wpływ na zachowania przywódcy mają czynniki psychologiczne (własna wizja, siły, energia, charyzma)
- Spojrzenie z perspektywy *przywództwa sytuacyjnego* - podkreśla się wagę kontekstu, w jakim przywódcy funkcjonują

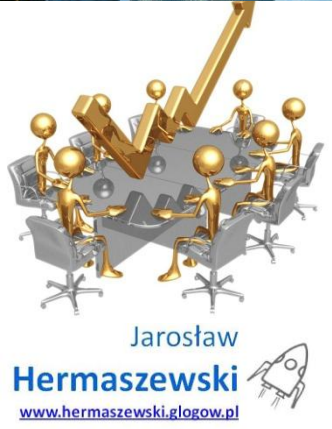
Style przywództwa

- **Opiekuńczy („caretaker”)** – słaby politycznie, nie jest w stanie zarządzać skomplikowanymi koalicjami i sieciami współpracy. Jest otwarty na potrzeby społeczne. Niechętnie patrzy na wszelkie zmiany w polityce miejskiej. Nie ma kwalifikacji lidera.
- **Koncyliacyjny („consensual facilitator”)** – ma dużo większe możliwości adaptacyjne w zmieniających się warunkach politycznych, ma też świadomość ważności koalicji i sieci współpracy. Posiada predyspozycje przywódcze, ale w dużym stopniu polega na innych, działa przez nich i liczy na ich pomysły.

Style przywództwa

- **Bossowski („city boss”)** – to silny, zdeterminowany przywódca, który nie działa we współpracy z innymi aktorami i nie jest innowacyjny w prowadzeniu polityk miejskich. Wąsko rozumie władzę („władza nad”), nie dopuszcza do tworzenia szerokich koalicji. Skupiony przede wszystkim na wykonywaniu przyjętych programów
- **Wizjonerski („visionary”)** – to silny przywódca, budujący trwałe koalicje i praktykujący innowacyjne i efektywne zarządzanie. Jest w stanie przełamać istniejące w polityce miejskiej skostniałe zwyczaje i podziały

Style przywództwa - wg P.Johna

Władza „ku” osiągnięciu czegoś - mobilizacja zasobów

Styl koncyliacyjny

Styl wizjonerski

Przywództwo odpowiadające na potrzeby społeczności

Przywództwo autorytarne

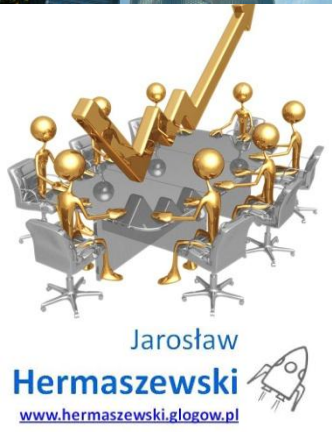
Styl opiekuńczy

Styl „bossowski”

„Władza nad”

Źródło: P.Swianiewicz, U.Klimska, Kto rządzi gminą i jak? Lokalni liderzy polityczni w teorii i praktyce samorządów w Polsce, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 4 (14), 2003

Style przywództwa - wg Getimisa i Grigoriadou

Style zależą od nastawienia lidera do swojej roli jako przywódcy:

1. Radzenie sobie ze zmianami polityk miejskich

- Lider proaktywny (*proactive*)
- Lider reaktywny - odpowiadający (*reactive*)

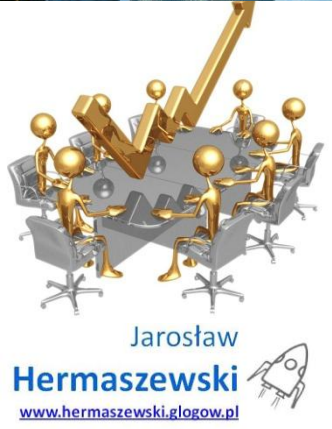
2. Stwarzanie nowych możliwości i rozwiązywanie problemów

- Lider kompetentny (*competent*)
- Lider koncyliacyjny (*consensual*)

Style przywództwa cd.

3. Nakreślenie jasnej osobistej wizji rozwoju
 - Polityk programowy (*programme politician*)
 - Opiekun (*caretaker*)
4. Utrzymanie spójności
 - Negocjator
 - Styl konfrontacyjny
5. Wdrażanie programów polityki miejskiej
 - Menedżer miasta (*city manager*)
 - Polityk (*politician*)

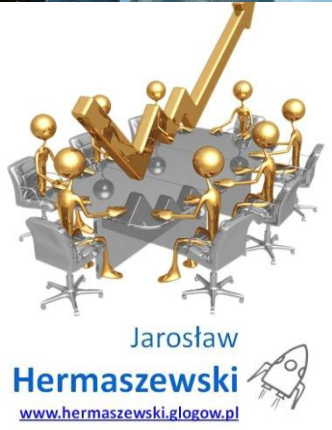

Wskaźniki dobrego przywództwa

1. Określenie wizji dla swojego terenu działania
2. Promowanie specyficznych cech/właściwości swojego miejsca
3. Zdobywanie nowych zasobów
4. Rozwój partnerstwa
5. Podejmowanie złożonych problemów społecznych
6. Utrzymywanie poparcie i spójności

Lider a administrator

Administrator - wykonuje swoje zadania dobrze

Lider - wykonuje dobre (odpowiednie) zadania

Inwestycje - definicje

- najogólniejszy, określający inwestycje jako zakumulowane (tj. nie skonsumowane) środki i oszczędności gospodarcze (dochody lub produkty) przeznaczone na dalszy rozwój produkcji i usług,
- traktujący inwestycje jako nakłady gospodarcze ponoszone na reprodukcję różnych zasobów w przedsiębiorstwie lub w gospodarce,
- traktujący inwestycje jako odtwarzanie i przyrost składników majątku rzeczowego w przedsiębiorstwie lub w gospodarce,
- określający inwestycje jako nakłady gospodarcze na odtworzenie i przyrost nowych środków trwałych.

Rodzaje inwestycji

- inwestycje finansowe (realizowane za pomocą instrumentów finansowych, głównie papierów wartościowych),
- inwestycje rzeczowe,
- inwestycje niematerialne (inwestowanie w badania i rozwój oraz kapitał ludzki),
- inwestycje w inne przedsięwzięcia, zasoby, zamierzenia itp.

Zdolność inwestycyjna

- Zdolność do inwestowania pojawia się wtedy, gdy samorząd posiada wolne środki finansowe (tzn. środki, które pozostały w dyspozycji gminy po zaspokojeniu bieżących potrzeb społecznych) oraz zewnętrzne środki pozyskane do realizacji danych przedsięwzięć inwestycyjnych. Zdolność inwestycyjna gminy oznacza możliwość realizowania długookresowych inwestycji (zarówno społecznych i gospodarczych) bez potrzeby ograniczania realizacji zadań bieżących.

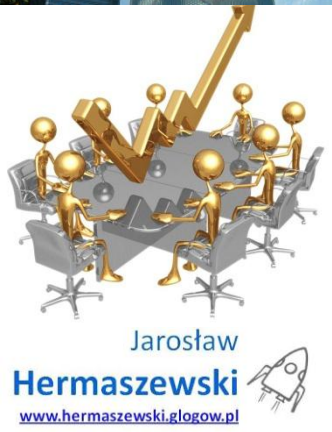
Skłonność do inwestowania

- Skłonność do inwestowania jest głównie zagadnieniem z obszaru socjologii i psychologii może m.in. wynikać z cech charakteru osób decydujących o programie inwestycyjnym gminy czy wsparcia politycznego. Wysoka skłonność do inwestowania może przejawiać się tym, że są wybierane do realizacji duże przedsięwzięcia inwestycyjne. W sytuacji braku wcześniej ustalonych priorytetów inwestycyjnych mogą być realizowane inwestycje nie zawsze konieczne, co na ogół sprzyja marnotrawstwu publicznych środków.

Polityka inwestycyjna

Polityką inwestycyjną gminy można nazywać wszelką aktywność władz samorządowych (mieszczącą się w planach budżetowych, jak również wychodzącą poza horyzont czasowy budżetu rocznego), mającą na celu identyfikację potrzeb gminy w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej, jak również zmierzającą do zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej w krótkiej i dłuższej perspektywie czasu.

Idea inwestowania w rozwój lokalny

